

7. Пилипенко С. М. Економіка праці та соціально-трудові відносини / С. М. Пилипенко, М. В. Горобинська, Л. І. Піддубна, В. І. Рожко, Г. О. Писаренко, О. В. Титар. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2008. – 296 с.
8. Онікієнко В. В. Розвиток ринку праці України: тенденції та перспективи : монографія / В. В. Онікієнко, Л. Г. Ткаченко, Л. М. Ємельяненко; за ред. В. В. Онікієнко. – К. : Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України, 2007. – 286 с.
9. Кримковський Р. Стан та перспективи розвитку ринку праці в Україні : [Електронний ресурс] / Р. Кримковський. – Режим доступу : <http://udau.edu.ua/library.php?pid=379>.

Боляк А.А., Грушицька Т.В.

УДК 338.984

ОСОБЛИВОСТІ ПРОДОВОЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність проблеми. Продовольча безпека передбачає забезпечення населення країни високоякісними продуктами харчування та гарантоване достатнє харчування. Вона залежить від стану національного законодавства, форм власності та господарювання, а також платоспроможності населення і тим самим зумовлює як стабільність, так і якість генофонду нації [1, с.52].

Глобалізація продовольчої безпеки - це процес консолідації зусиль світового суспільства по збільшенню обсягів продуктів харчування, достатніх для задоволення потреб суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження динаміки розвитку світового господарства такими науковцями як: С.М.Кваша, В.Мунтян, М.В.Калінчик за останні роки викликає тривогу щодо адекватної уваги до розв'язання світової продовольчої проблеми. Роль сільського господарства в світовій економіці постійно зростає, що зумовлено багатьма причинами основною з яких є постійне зростання чисельності населення, що зумовило подальший розгляд даного питання.

Виклад основного матеріалу дослідження. В агропромисловій політиці важливу роль мають відігравати регіональні аспекти, тому проаналізуємо темпи виробництва в Миколаївській області основних видів харчових продуктів (табл.1).

У 2011 році порівняно з 2008 роком в Миколаївській області спостерігається спад виробництва основних видів харчових продуктів та напоїв на душу населення ,таких як: яловичина та телятина на 43,3%, олія соняшникова нерафінована 13%, молоко оброблене рідке на 3%, молоко і вершки, згущені з доданням цукру або без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин на 24%, виробництво крупи взагалі на 79,6%, хлібобулочні вироби на 16% та вироби макаронні на 45,4%.

Таблиця 1. Виробництво основних видів харчових продуктів та напоїв в Миколаївській області на одну особу, кг.

Види продуктів та напоїв	2008р.	2009р.	2010р.	2011р.	2011р. у % до 2008р.
Яловичина і телятина, свіжі (парні) чи охолоджені	0,6	0,8	0,5	0,4	66,7
Свинина свіжа (парна) чи охолоджена	0,6	0,7	0,9	0,6	100,0
Субпродукти харчові свіжі (парні), охолоджені чи морожені (крім субпродуктів м'яса свійської птиці)	0,2	0,3	0,3	0,3	150,0
М'ясо і субпродукти харчові свійської птиці, свіжі чи охолоджені	0,1	0,1	0,2	0,0	0,0
Вироби ковбасні	2,1	2,5	2,6	3,0	143,0
Соки фруктові та овочеві, нектари	196,5	238,2	405,5	386,1	196,5
Овочі консервовані натуральні	13,0	16,3	10,2	16,1	123,9
Олія соняшникова нерафінована	24,4	49,1	49,4	21,2	87,0
Молоко оброблене рідке	12,8	12,4	12,8	12,4	97,0
Масло вершкове	2,9	3,0	3,1	3,3	113,8
Спреди та суміші жирів	2,1	1,5	2,7	2,9	138,1
Сир свіжий неферментований та сир кисломолочний	13,5	14,5	15,1	14,0	103,7
Сири жирні	8,2	7,2	8,6	10,2	124,4
Молоко і вершки, згущені з доданням цукру або без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин	11,2	8,0	10,1	8,5	76,0
Продукти кисломолочні	19,9	21,2	23,1	23,2	116,6
Борошно	68,8	66,7	77,6	69,7	101,3
Крупи	4,9	2,2	1,1	1,0	20,4
Вироби хлібобулочні	42,4	38,8	37,1	35,6	84,0
Вироби кондитерські з цукру, включаючи білий шоколад без вмісту какао	0,2	0,1	0,2	0,2	100,0
Вироби макаронні без начинки, не піддані тепловому обробленню	0,9	0,7	0,5	0,5	55,6

В той же час спостерігаємо в 2011 році ріст виробництва порівняно з 2008роком за такими видами продукції: субпродукти харчові свіжі (крім субпродуктів м'яса свійської птиці) на 50%, вироби ковбасні на 43%, соки фруктові та овочеві, нектари майже в 2 рази, овочі консервовані натуральні на 24%, масло вершкове майже на 14%, спреди та суміші жирів -38,1%, сир свіжий неферментований та сир кисломолочний майже на 4%, сири жирні- 24,4%, кисломолочні продукти на 16,6%, обсяг виробництва борошна зросло лише на 1,3%. Незмінними лишаються обсяги виробництва свинини та кондитерських виробів, що становлять 0,6 та 0,2 кг на одну особу відповідно.

Зернове господарство є провідною галуззю агропромислового комплексу області, успішне функціонування якого визначає не тільки фінансово - економічний, соціальний стан сільськогосподарських підприємств, але й є базовим елементом продовольчої безпеки.

Слід зазначити, що для забезпечення потреб населення хлібом та хлібобулочними виробами в області сформовано регіональні ресурси продовольчого зерна в обсязі 33,9 тис. тонн.

В 2011 році було отримано 2,5 млн. тонн зерна, що майже в 4 рази більше порівняно з 2010 роком, 200 тис. тонн ріпаку, понад 500 тис. тонн соняшнику, 180 тис. тонн картоплі, 240 тис. тонн овочів, 80 тис. тонн фруктів та винограду. В цілому можна сказати, природно-кліматичні та економічні умови в 2011 році сприяли отриманню високих врожаїв.

Що стосується тваринництва, то в 2011 році в галузі налічується 168,1 тис. голів великої рогатої худоби, що на 7,4% більше порівняно з відповідним періодом минулого року, в тому числі 94,6 тис. гол. корів, утримується 100,8 тис. голів свиней, 43,4 тис. голів овець (+0,9%) та 3,7 млн. голів птиці різних видів.

В 2011 році в господарствах усіх форм власності вироблено 40,6 тис. тонн м'яса, що на 19,9% менше порівняно з відповідним періодом минулого року, 368,8 тис. тонн молока (-2,7%), 386,3 млн. штук яєць (+14,7%) та 94,0 тонн вовни.

Слід зазначити, що в 2011 році сільгосптоваровиробники області отримали значну фінансову підтримку з Державного бюджету України. На фінансування програм розвитку агропромислового комплексу отримано млн. грн., що на 10% більше чим в 2010 році.

Для України та Миколаївської області, зокрема, проблеми досягнення продовольчої безпеки мають особливо важливе значення, що зумовлюється насамперед сучасним станом розвитку агропромислового комплексу.

Досягнення в агропромисловому комплексі розвинутих країн показують, що завдяки ефективному використанню найновіших наукових розробок у галузях агротехніки, біотехнології і агроєкології та інтенсивному природокористуванню в аграрній сфері можливо значно знижувати природо-, енерго- і фондомісткість сільськогосподарської продукції та підвищувати її конкурентоспроможність. Тому і в Україні необхідно використовувати цей досвід з метою забезпечення ефективної діяльності підприємств усіх форм власності.

Якщо оцінювати вітчизняних товаровиробників як постачальників продовольства для населення України, то доводиться констатувати факт великої кількості ризиків банкрутства галузей сільського господарства у конкурентній боротьбі із світовими товаровиробниками даної галузі. За останні роки різко знизилась обсяги капіталовкладень в усіх основних галузях народного господарства, зокрема, і агропромисловому комплексі.

Високий рівень господарської освоєності землі, надмірне використання і забруднення поверхневих прісних вод і лісових ресурсів призвели до значного погіршення екологічного стану в Україні. Її ресурсно-екологічний та й економічний безпеці загрожує те, що природно-ресурсний потенціал втрачає свої можливості до відновлення та відтворення.

Глибока і довготривала загальноекономічна криза в Україні зумовила критичний стан в її сільському господарстві та тепер вирішення проблем продовольчої безпеки вимагає здійснення активної аграрної політики державою, спрямованої на якнайшвидше подолання кризових явищ, забезпечення роботи АПК у ринкових умовах, утвердження в перспективі нашої держави як країни з високоєфективним експортоздатним сільським господарством на базі використання найновіших біотехнологій.

В агропромисловій політиці важливу роль мають відігравати регіональні аспекти, необхідність чіткого врахування природно-кліматичних особливостей Миколаївської області, пристосування до неї виробничих і ринкових систем. Це стосується не лише розміщення і розвитку галузей рослинництва і тваринництва, спеціалізації, кооперації та інтеграції великого, середнього і малого агробізнесу з визначенням через ринковий попит оптимальних розмірів конкретних виробництв.

Глобалізація продовольчої безпеки України повинна включати в себе не тільки вертикальні рівні, але й горизонтальні зрізи її забезпечення. Можливо зазначити що до ознак продовольчої безпеки в умовах глобалізації як критерію сталого розвитку країни повинні відноситися: наявність продовольства, яка забезпечується муніципальною та приватною сферами закупок, зберігання, оптовою і роздрібною торгівлею продукцією сільського господарства та харчової промисловості; стабільність галузевих ринків продовольства, яка гарантується сферою накопичення страхових запасів основних продуктів харчування; доступність продовольства, яка визначається, передусім, рівнем та динамікою реальних доходів і структурою виплат споживачів; якість продовольства, яка підтримується сертифікацією сільськогосподарського та переробного виробництва, контролем джерел надходження, місць зберігання і реалізації продовольчої продукції, в тому числі з метою запобігання поширення інфекційних хвороб. [2, с.24].

Висновки. Для досягнення та забезпечення умов продовольчої безпеки в умовах глобалізації на обласному рівні необхідно здійснити наступні кроки: здійснювати щоквартальний моніторинг та прогнозування основних продовольчих балансів та тенденцій розвитку продовольчого ринку; укладати прямих контракти із сільськогосподарськими товаровиробниками на закупку продовольства; переробки та доведення продовольчої продукції до споживачів, посилити вплив на ринкові механізми за допомогою встановлення цін на сировину і кінцеву продукцію, квотування виробництва; сприяти становленню міжрегіональних оптових ринків, вдосконалити механізм регулювання розподільних процесів на оптовому ринку.

Виконання всього наміченого комплексу завдань сприятиме вирішенню проблем досягнення продовольчої безпеки нашої держави.

Джерела та література:

1. Билорус О. Т. Экономическая система глобализации / О. Т. Билорус. – К. : КНЕУ, 2003. – 380 с.
2. Власов В. І. Глобалізація і глобальна продовольча проблема / В. І. Власов // Економіка АПК. – 2010. – № 1. – С. 15-22.

Боровский Б.И.

УДК (075.8) 331

ЧТО МОГЛО СПАСТИ ЭКОНОМИЧЕСКУЮ РЕФОРМУ «ХРУЩЁВА – КОСЫГИНА» 1965 ГОДА

Введение. В период после сталинизма в СССР проводились три экономические реформы: Хрущёва 1954года, Хрущёва-Косыгина 1965 года и Горбачёва с 1985г., завершившаяся развалом СССР. Все реформы до сих пор подвергаются историко-экономическим исследованиям. Особенность реформы Хрущёва-Косыгина состоит в придании материальной заинтересованности предприятиям и работникам в трудовой деятельности. Этот фактор дал замечательные результаты в VIII пятилетке (1966- 1970г.г.), но в дальнейшем эффективность реформы значительно снизилась и появились негативные последствия, которые не удалось предотвратить административными методами. Реформа была свёрнута в 1979г. Причины провала реформы и сегодня обсуждаются, но не рассматривается коренной вопрос, что могло спасти реформу, показавшую положительные результаты в VIII пятилетке.

Анализ литературы. В публикациях [1-4] содержится значительный фактический материал, относящийся к социалистической экономике 1965-1985годов. В работах [1,2,5] даётся оценка реформе Хрущёва-Косыгина и критика её экономических положений. Однако отсутствует ответ на коренной вопрос, что могло продолжить реформу и обеспечить дальнейшее интенсивное развитие экономики страны.

Постановка задачи. Провести анализ реформы Хрущёва-Косыгина и её последствий и найти ответ на вопрос, что могло спасти реформу и обеспечить дальнейшее интенсивное развитие экономики СССР.

Основные результаты.

После смерти Сталина рушилась вышедшая из мобилизационного периода сталинская экономик, использовавшая экономический террор (за опоздание на работу, невыполнение нормы трудовой в колхозах и за присвоение «пяти колосков» с убранный поля было осуждено 6 млн. человек) и рабовладельческий труд в колхозах и в лагерях ГУЛАГ, только в России с 1923 по 1953год численность осуждённых превысила 41 млн. человек[6]. Пришедший к власти Н.С.Хрущёв понимал необходимость перемен. А.Н.Яковлев, будущий председатель Комиссии по реабилитации жертв политических репрессий, вспоминает о выступлении Хрущёва в октябре 1954г. перед партийно-хозяйственным активом Приморского края [6]. В этом выступлении Хрущёв «пришёл в неистовство, кричал и сыпал угрозы» при открывшихся обычных экономических безобразиях. «Вот оно, плановое хозяйство!»- буйствовал Хрущёв». Он дал соответствующие указания А.И.Микояну и Г.М.Маленкову, председателю правительства СССР. «Что же было выполнено из его указаний, оказалось, равным счётом ничего»[6].

Заслуги Н.С.Хрущёва перед страной велики: разоблачение Сталина и сталинизма, освобождение политзаключённых, расстрел Берии с подручными, восстановление прав и государственности репрессированных народов, предоставление паспортов колхозникам, жилищное строительство, пенсия, ракетная техника, космос, освоение целины, развитие науки и образования, расширение прав союзных республик [5]. Однако экономические реформы в сельском хозяйстве привели к краху: закупка зерна за рубежом с 1963г. при увеличивающихся темпах и рост цен на сельхозпродукты, который привёл к недовольству населения, вылившемуся в июне 1962г. в выступление рабочих Новочеркаска, подавленное расстрелом.

Требовалось реформирование экономики. В 1962-1964г.г. прошла общесоюзная экономическая дискуссия. Основные идеи реформы предложил харьковский профессор Е.Г. Либман в газете «Правда» (сентябрь 1962г.), статья многократно перепечатывалась в региональных СМИ [1]. Предложения Либармана были восприняты А.Н. Косыгиным, председателем правительства СССР, по докладу которого сентябрьский пленум ЦК КПСС принял постановление о новой системе планирования и экономического стимулирования предприятий. Система была направлена на создание экономической заинтересованности предприятий и работников. Помимо снижения административного давления, при сохранении общего объёма выпускаемой продукции, предприятиям разрешалось, имея фиксированный фонд заработной платы, определять численность работников и размеры материальных поощрений. Произошёл отход от вала, при котором выпускалась ненужная продукция, к прибыли и рентабельности (отношение прибыли к сумме основных и оборотных средств).

В литературе иногда реформа называется реформой «Хрущёва-Косыгина» и это справедливо, т.к., начиная с 1962г. (ещё при Н.С.Хрущёве), были определены маяки в отраслях экономики, которые уже работали в новых условиях. В апреле 1965г. (до сентябрьского пленума ЦК) я в составе делегации предприятия был направлен в Подмоскowie учиться новым методам управления. Мне запомнился доклад главного экономиста Ступинского металлургического комбината (к сожалению, фамилию не помню),